АЖРИМ

(аризани кўрмасдан қолдириш тўгрисида)

Гулистон шахри

2024 йил 15 июль

Гулистон туманлараро иқтисодий суди, судья Б.Махмудовнинг раислигида, судья ёрдамчиси Ж.Эгамова суд мажлиси котиблигида, аризачи вакили — бўлим катта инспектори Ш.Қ.Эргашев (2024 йил 15 июлдаги 35-28864-сонли ишончнома асосида) ҳамда тугатиш бошқарувчиси Ш.Сулайманов иштирокида, аризачи Сирдарё вилоят солиқ бошқармасининг қарздор "TECHNO SHOP 111" масъулияти чекланган жамиятини соддалаштирилган тартибда тўловга қобилиятсиз деб топиш тўғрисидаги аризаси бўйича қўзғатилган иқтисодий ишни ўз биносида, очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

АНИКЛАДИ:

Аризачи Сирдарё вилоят Давлат солиқ бошқармаси (кейинги ўринларда — аризачи ва(ёки) солиқ бошқармаси) Гулистон туманлараро иқтисодий судига ариза билан мурожаат қилиб, аризасида қарздор "TECHNO SHOP 111" масъулияти чекланган жамияти (кейинги ўринларда — қарздор)ни соддалаштирилган тартибда тўловга қобилиятсиз деб топишни сўраган.

Суд мажлисида иштирок этган аризачи вакили ариза бўйича қарор қабул қилишни судга ҳавола қилди.

Қарздор иш муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган бўлса-да, у (лар)нинг вакил (лар)и суд мажлисига келмади, шунингдек даъво юзасидан ўз фикр-мулоҳазаларини тақдим этмади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (кейинги ўринларда — ИПК) 128-моддаси иккинчи қисмининг 3 ва 4-хатбошиларига биноан суд томонидан юридик шахснинг судга маълум бўлган охирги жойлашган ери (почта манзили), фукаронинг яшаш жойи бўйича юборилган ажримнинг кўчирма нусхаси олувчи кўрсатилган манзилда йўклиги сабабли топширилмаган ва бу ҳакда алоқа муассасаси судни хабардор қилган бўлса, шунингдек ажримнинг кўчирма нусхаси суд томонидан электрон почта орқали ёки хабардор қилинганлик фактини тасдикловчи бошқа алоқа воситаларидан фойдаланган ҳолда юборилган кундан эътиборан уч кун ўтган бўлса, иктисодий суд ишларини юритиш иштирокчиси суд томонидан тегишли тарзда хабардор қилинган деб ҳисобланади.

ИПК 170-моддасининг учинчи қисмига асосан иш муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган жавобгар, учинчи шахслар суд мажлисига келмаса, низо уларнинг йўқлигида ҳал қилиниши мумкин.

Шу сабабли суд ишни қарздор вакил (лар)и иштирокисиз кўриб чиқишни лозим топади.

Суд, ишда иштирок этувчи шахслар вакилларининг тушунтиришларини тинглаб, ишдаги мавжуд ва суд муҳокамаси жараёнида тақдим этилган ҳужжатларини ўрганиб чиқиб, қуйидаги асосларга кўра аризачининг аризасини кўрмасдан қолдиришни лозим топади.

ИПК 13-моддасининг биринчи қисмига асосан суд ишларни Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунлари, бошқа қонунчилик ҳужжатлари, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари асосида ҳал қилади.

ИПКнинг 210-моддасига мувофик юридик шахсларнинг ва фукароларнинг банкротлиги тўғрисидаги ишлар ушбу Кодексда назарда тутилган коидалар бўйича, конунчиликда белгиланган хусусиятларни эътиборга олган холда суд томонидан кўриб чикилади.

Иш хужжатлари ва ишда иштирок этувчи аризачи вакилининг тушунтиришларидан аникланишича, қарздор 2020 йил 13 февралда ташкил этилган ва белгиланган тартибда давлат рўйхатига олинган. Унга 307 129 949 СТИР раками берилган. Қарздор рахбари сифатида Садикова Севара Исманжоновна фаолият юритиб келган.

Қарздорнинг солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича солиқ қарзини унинг мол-мулки хисобидан ундириш юзасидан аризачининг қарор(лар)и мавжуд бўлиб, ушбу қарор(лар)нинг ижроси юзасидан олиб борилган ижро харакатлари самарасиз якунланганлиги сабабли Мажбурий ижро бюроси давлат ижрочилари томонидан қарздорнинг ундирув қаратилиши мумкин бўлган мол-мулки ёки даромадлари бўлмаганлиги ва унинг мол-мулки ёки даромадларини кидириш юзасидан давлат ижрочиси томонидан қонунда йўл кўйиладиган доирада кўрилган чоралар натижасиз бўлганлиги сабабли ижро хужжатлари Ўзбекистон Республикасининг "Суд хужжатлари ва бошқа органлар хужжатларини ижро этиш тўғрисида"ги Қонуни 40-моддаси биринчи қисми 3-бандига асосан ундирувчи аризачига қайтарилган.

Ўзбекистон Республикасининг "Тўловга қобилиятсизлик тўғрисида"ги Қонуни (кейинги ўринларда — Қонун) 5-моддасининг биринчи қисмига кўра, тўловга қобилиятсизлик аломатлари қуйидагилардан иборат:

вақтинча тўловга қобилиятсизлик — агар тегишли мажбуриятлар юзага келган санадан эътиборан уч ой ичида қарздор томонидан бажарилмаган булса, шахарни ташкил этувчи корхона хамда унга тенглаштирилган корхоналар томонидан эса олти ой ичида бажарилмаса, судга мурожаат этиш санасида кредиторлар қарздорнинг мажбуриятлари бўйича талабларини қаноатлантиришга (ёки) йиғимлар бўйича ва соликлар хамда ĬЗ мажбуриятларини бажаришга қодир эмаслиги;

доимий тўловга қобилиятсизлик — агар судга ариза бериш санасидаги ва ариза берилган йилнинг бошидаги хисобот даврида, агарда ариза йилнинг биринчи чорагида берилган бўлса, ўтган йилнинг бошидаги хисобот даврида қарздорнинг мажбуриятлари унинг активлари қийматидан ошиб кетган бўлса.

Мазкур холатда аризачи томонидан судга тўловга қобилиятсизлик тўгрисида ариза киритишда Қонунда белгиланган солиқлар ҳамда йиғимлар бўйича қарзни ундириш юзасидан барча чора-тадбирлар кўрилмаган.

Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси (кейинги ўринларда — Солиқ кодекси) 120-моддасининг тўртинчи қисмига асосан, юридик шахсдан ёки якка тартибдаги тадбиркордан солиқ қарзини ундириш ушбу Кодекснинг 121 — 124-моддаларида назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Ушбу модданинг олтинчи қисмига кўра, юридик шахсдан ёки якка тартибдаги тадбиркордан солиқ қарзини ундириш дастлаб унинг банк ҳисоб

варақларидаги пул маблағлари ҳисобидан, улар етишмаган тақдирда эса мазкур шахснинг бошқа мол-мулки ҳисобидан амалга оширилади.

Солиқ кодекси 121-моддасининг биринчи қисмига мувофиқ солиқ қарзи белгиланган муддатда тўланмаган ёки тўлиқ тўланмаган тақдирда, солиқ қарзини ундириш — ундирувни банк ҳисобварақларидаги пул маблағларига (шу жумладан, корпоратив карталардаги пул маблағларига) қаратиш йўли билан мажбурий тартибда амалга оширилади.

СК 123-моддасига кўра, агар мажбуриятга эга шахснинг солиқ қарзини ушбу Кодекснинг 121 ва 122-моддаларида назарда тутилган тартибда ундириш мумкин бўлмаса, солиқ органи солиқ қарзини шу мажбуриятга эга шахснинг бошқа мол-мулки, шу жумладан нақд пул маблағлари ҳисобидан ундиришга ҳақли.

Солиқ қарзини ундириш солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабномада кўрсатилган суммалар доирасида ҳамда ушбу Кодекснинг 121 ва 122-моддаларига мувофик ундирув амалга оширилган суммаларни ҳисобга олган ҳолда амалга оширилади.

Ушбу модданинг қоидалари солиқ қарзини фақат юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорлардан ундиришга нисбатан қўлланилади.

Мажбуриятга эга шахснинг мол-мулки хисобидан солиқ қарзини ундириш қуйидагиларга нисбатан ушбу кетма-кетликда амалга оширилади:

- 1) ушбу Кодекснинг 121 ва 122-моддаларига мувофик ундирув қаратилмаган нақд пул маблағларига нисбатан;
- 2) маҳсулотлар (товарлар) ишлаб чиқаришда бевосита иштирок этмайдиган мол-мулкка, хусусан, қимматли қоғозлар, валюта қимматликлари, ишлаб чиқаришга мўлжалланмаган бинолар, енгил автотранспорт, хизмат хоналарининг дизайни ашёларига нисбатан;
- 3) тайёр махсулотларга (товарларга), шунингдек ишлаб чиқаришда иштирок этмайдиган ва (ёки) бевосита иштирок этишга мўлжалланмаган бошқа моддий қимматликларга нисбатан;
- 4) ишлаб чиқаришда бевосита иштирок этиш учун мўлжалланган хом ашё ва материалларга нисбатан, шунингдек дастгоҳлар, ускуналар, бинолар, иншоотлар ва бошқа асосий воситаларга нисбатан;
- 5) бошқа шахсларга эгалик қилиш, фойдаланиш ёки тасарруф этиш шартномаси бўйича ушбу мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқи уларга ўтказилмаган ҳолда топширилган мол-мулкка нисбатан, агар солиқни тўлаш бўйича мажбуриятнинг бажарилишини таъминлаш учун бундай шартномалар бекор қилинган ёки ҳақиқий эмас деб топилган бўлса;
- 6) бошқа мол-мулкка нисбатан, бундан якка тартибдаги тадбиркор ёки унинг оила аъзолари кундалик шахсий фойдаланиши учун мўлжалланган, қонунчиликка мувофиқ белгиланадиган бошқа мол-мулк мустасно.

Солиқ қарзини солиқ қарзи бўйича мажбуриятга эга шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундиришнинг ушбу модда тўртинчи қисмида белгиланган кетма-кетлиги бузилишига йўл қўйилмайди.

Солиқ қарзи бўйича мажбуриятга эга шахснинг мол-мулки ҳисобидан солиқ қарздорлигини ундириш суд тартибида амалга оширилади. Солиқ тўловчи томонидан солиқ қарздорлиги тан олинса, солиқ органи раҳбарининг (раҳбар

ўринбосарининг) қарорига биноан солиқ қарзи бўйича мажбуриятга эга шахснинг мулки хисобидан солиқ қарздорлиги ундирилиши мумкин.

Солиқ органи мажбуриятга эга шахснинг мол-мулки ҳисобидан солиқ қарзини ундириш тўғрисида қарор чиқарилган кундан эътиборан уч иш куни ичида тегишли қарорни қоғозда ёки электрон шаклда ушбу моддада назарда тутилган хусусиятларни инобатга олган ҳолда, қонунчиликда белгиланган тартибда ижро этиш учун мажбурий ижро этувчи давлат органига юбориши керак.

Солик органининг ушбу модда еттинчи кисмида кўрсатилган карорни мажбурий ижро этувчи давлат органига юбориш шакли ва тартиби, шунингдек унинг мазмуни Ўзбекистон Республикаси Давлат солик кўмитаси томонидан белгиланади.

Давлат ижрочиси солиқ қарзи бўйича мажбуриятга эга шахснинг молмулки ҳисобидан ундириш тўғрисидаги қарор ўзига келиб тушган кундан эътиборан икки ойлик муддатда ижро ҳаракатларини амалга ошириши ва ушбу қарорда мавжуд бўлган талабларни бажариши керак.

Шунингдек, Қонуннинг 45-моддасига кўра, давлат солиқ хизмати органининг хамда бошқа ваколатли органиниг қарздорга нисбатан солиқлар ва йиғимлар бўйича тўловга қобилиятсизлик тўғрисида иш қўзғатиш ҳақидаги аризаси ушбу Қонуннинг 41 ва 43-моддаларида назарда тутилган талабларга жавоб бериши керак. Давлат солиқ хизмати органининг ҳамда бошқа ваколатли органиниг қарздорга нисбатан тўловга қобилиятсизлик тўғрисида иш қўзғатиш ҳақидаги аризасига қонунчиликка мувофиқ солиқлар ҳамда йиғимлар бўйича қарзни қайтариб олишга доир чора-тадбирлар кўрилганлиги далиллари илова қилиниши керак.

Бироқ, аризачи томонидан қарздорга нисбатан тўловга қобилиятсизлик тўгрисида иш қўзғатиш ҳақида ариза беришдан олдин юқорида қайд этилган солиқлар ва йиғимлар бўйича қарзни унинг бошқа мол-мулки ҳисобидан ундириш юзасидан барча чора-тадбирлар кўрилмаган.

Жумладан, "Микрокредитбанк" АТБ Сирдарё вилоят минтақавий филиали амалиёт бўлими ва қарздор ўртасида 2021 йил 25 февраль куни тузилган №3032-сонли кредит шартномасига асосан ажратилган 240 000 АҚШ доллари микдоридаги кредит маблағлари хисобига олинган мол-мулклар, жумладан АВМ 75/7.5/12 моделли 1 дона 2021 йилда Хитой давлатида ишлаб чиқарилган "Винтовой воздушный компрессор", EDGETEQ SM-500 моделли 1 дона, 2021 йил Хитой давлатида ишлаб чиқарилган "Кготкооblitsovochniy stanok s pilisosom", SMV9D моделли 1 дона 2021 йилда Хитой давлатида ишлаб чиқарилган "Кготкооblitsovochniy stanok s kompterizirivannoy funktsiey naklona" ВУ214z8/16217Н моделли бир дона, 2021 йил Хитой давлатида ишлаб чиқарилган "Gidravlicheskiy goryachiy pres dlya mdf dverey" ускуналари мавжуд эканлиги аникланган.

Ушбу ҳолатда аризачи бўлган солиқ хизмати органи қарздорни банкрот деб топиш тўғрисида судга ариза билан мурожаат этишдан аввал қонунчиликка мувофиқ солиқлар ҳамда йиғимлар бўйича қарзни қайтариб олишга доир барча чора-тадбирларни кўриши лозим бўлса-да, бироқ бундай чоралар кўрилмаган.

ИПК 107-моддасининг бешинчи бандига кўра, агар даъвогар низони судгача хал қилиш (талабнома юбориш) тартибига риоя этмаган бўлса, башарти

бу шу тоифадаги низолар учун қонунда ёки тарафлар шартномасида назарда тутилган булса, суд даъво аризасини курмасдан қолдиради.

Юқорида қайд этилганларга асосан, суд аризачи низони судгача ҳал қилиш тартибига риоя этмаган деб ҳисоблаб, аризачининг аризасини кўрмасдан қолдиришни лозим топади.

ИПК 118-моддасининг биринчи қисмига асосан суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Суд, "Давлат божи тўгрисида" ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 9-моддаси биринчи кисмининг 12-бандига асосан аризачи давлат божи тўловидан озод этилганлиги сабабли аризачидан давлат божи ундирмасликни, олдиндан тўланган 30 000 сўм почта харажатларини аризачи зиммасида қолдиришни лозим топади.

ИПКнинг 109-моддасига кўра, Даъво аризасини кўрмасдан қолдириш учун асос бўлиб хизмат қилган ҳолатлар бартараф этилганидан кейин даъвогар судга даъво аризаси билан умумий тартибда янгидан мурожаат қилишга ҳақли.

Юқоридагиларга асосан ҳамда Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 107-109, 118, 128,170, 195,196-моддаларини қўллаб, суд

АЖРИМ КИЛДИ:

Сирдарё вилоят солиқ бошқармасининг қарздор "TECHNO SHOP 111" масъулияти чекланган жамиятини соддалаштирилган тартибда тўловга қобилиятсиз деб топиш тўғрисидаги аризаси кўрмасдан қолдирилсин.

Олдиндан тўлаб чиқилган 30 000 сўм почта харажатлари Сирдарё вилоят солиқ бошқармаси зиммасида қолдирилсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди ҳузуридаги Судлар фаолиятини таъминлаш департаменти Сирдарё вилоят ҳудудий бўлимига;

- Сирдарё вилоят солик бошкармаси томонидан 2023 йил 15 февралдаги №55-сонли тўлов хужжатига асосан суднинг депозит хисобварағига олдиндан маблағи тўлаб чикилган 900 000 сўм ПУЛ тугатиш бошкарувчиси Ш.Сулаймановнинг мехнатига хак тўлаш учун Ўзбекистон суд бошкарувчилари ассоциацияси худудий бўлинмасининг махсус хисобварағига мажбурияти юклатилсин.

Аризани кўрмасдан қолдириш учун асос бўлиб хизмат қилган ҳолатлар бартараф этилганидан кейин аризачи судга ариза билан соддалаштирилган тартибда янгидан мурожаат қилишга ҳақли.

Аризани кўрмасдан қолдириш тўғрисидаги ажрим устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

Раислик қилувчи

Б.Махмудов

